

ANABEL 1

EDUARD JURIST

Era timpul ca şi noi, criticii literari, să avem la dispoziţie un instrument perfecţionat de investigaţie în domeniul nostru de cercetare. Eu unul i-am simţit întotdeauna lipsa. Acum îl avem. Pînă nu de mult, în controversele de specialitate, se făceau adesea referiri la aşa-numitul aparat critic al diverşilor autori de cronici sau studii. Era, evident, o figură de stil. Pretinsul „aparat” prea era subordonat jocului întîmplător al componentelor culturale (reale sau presupuse) şi al bibliotecii fiecărui preopinent. Şi pe urmă, cine poate evita unghiul propriu de vedere (ascuţit, drept sau obtuz), cine-l poate contesta (!), cine poate să nu ţină seama de starea de spirit în care, la un moment dat, vii în contact cu o operă care şi ea este, în definitiv, dacă vreţi, o stare de spirit! Dacă la toate acestea se mai adaugă factori

exteriori care influenţează — nu pot să nu influenţeze! — pe cel care face analiza, raportul obiectiv — subiectiv relativ la triunghiul operă-scriitor-critic pune de-a dreptul sub semnul întrebării posibilitatea obţinerii unei bibliopsii (acesta ar trebui să fie termenul!) a lucrării în discuţie.

Iată de ce m-am adresat unui institut cu producţie de serie mică şi, în scurt timp, am primit la domiciliu, cu plata în rate, un calculator electronic adaptat analizei literare. ANABEL 1 (ana, de la analizator, bel, de la beletristică) a fost realizat — mi se explica în scrisoarea însoţitoare — prin introducerea în structura maşinii a tuturor particularităţilor analizelor literare prelevate din diferite publicaţii, oferindu-mi-se o gamă infinită de posibilităţi. Modul de lucru al aparatului nu se deosebeşte în esenţă de cel al computerelor uzuale. Un ochi electronic citeşte lucrarea în cîteva minute (în mod cert însă, cu mai multă atenţie decît mine), după care, pe un microfilm, emite, gata imprimată, analiza corespunzătoare. ANABEL I e prevăzut cu 10 modele de analiză literară, după cum urmează:

1. analiză sumară: recenzie în presa curentă, în presa de specialitate, radio, televiziune;

2. analiză publicitară: pentru buletinul librarilor; pentru reviste ilustrate;

3. analiză cu povestirea subiectului: pe larg: pe scurt;

4. analiză cu invocarea operelor anterioare ale scriitorului: pozitiv; negativ;

5. analiză cu ignorarea operelor anterioare ale scriitorului: pozitiv; negativ;

6. analiză pozitivă cu final negativ;

7. analiză negativă cu final pozitiv;

8. analiză polemică: în dezacord cu personajele cărţii; în dezacord cu autorul; în dezacord cu alţi exegenţi care (îl; o) laudă — care (îl; o) critică;

9. analiză impresionistă: din punctul de vedere al criticului; din punctul de vedere al cititorului; din punctul de vedere al „opiniei publice”;

10. analiza autorului: cu referire la operă; fără referire la operă.

Cele 10 modele pot fi, la rîndul lor, elaborate în 20 de formule stilistice. Apăsînd pe clapa galbenă a **modelului** şi pe cea albă a **stilului,** ANABEL 1 le coroborează, oferind aproape instantaneu rezultatul cerut. Analiza poate fi făcută combinînd după necesitate diferitele modele cu diferite stiluri. Remarcabil e faptul că în cazul în care (ceea ce nu se întîmplă în analizele manuale) două afirmaţii se contrazic, maşina se blochează. Iată mai jos şi cele 20 de stiluri cu eşantionizare orientativă:

1. impersonal — (De curînd a apărut volumul semnat de...)

2. personal — (Am citit deunăzi în tren noul volum semnat de...)

3. elevant — (În real progres faţă de volumele anterioare...)

4. diminuant — (Din păcate, nu putem spune...)

5. relevant — (Din noianul de cărţi care apar, romanul...)

6. condescendent — (Deşi nu este o operă care aspiră la premiul Uniunii Scriitorilor...)

7. sancţionat — (Da, de asemenea opere avem nevoie!)

8. coloristic — (... pagini în care simţi briza mării şi blîndeţea toamnei...)

9. ironic — (Evident, dacă nu apărea nu era nici o pierdere)

10. subtil-ironic — (Ca mai sus, plus „poate numai pentru autor”...)

11. sarcastic — (Quousque tandem abutere... — vezi opere Cicero...)

12. insinuant — (Nimănui nu poate să-i scape ce a urmărit autorul)

13. persuasiv — (O adevărată desfătare pentru orice iubitor de literatură. îndeosebi, tineretul ar trebui...)

14. represiv — (Şi toate acestea cu împrumuturi de la Fondul Literar)

15. obiectiv — (Orice s-ar spune...)

16. coleric — (Gîndiţi-vă! Dacă o asemenea sub-producţie care poluează...)

17. imprecativ — (În lături cu lăturile! La oaseee!)

18. enciclopedic — („...cu ample rezonanţe din Theilard de Chardin, deşi acuzînd „un malaise” a la Marcuse. cu implicări din zona abisală periferică a unui Borges...”)

19. apologetic — (...poet, dramaturg, romancier, eseist, bun cunoscător al folclorului african, prieten din copilărie cu primul nostru clasic al genului...)

20. administrativ — (păcat de hîrtie, tovarăşi!)

...După ce m-am minunat văzînd la cîte se gîndise constructorul, după ce mi-am revenit din primele clipe de admiraţie, mi-am dat seama că ANABEL 1 este încă departe de a fi acel aparat perfecţionat la care visam. Deocamdată nu era specializat, sau prevăzut cu analizor disjunctiv, pe genuri şi specii. Gîndiţi-vă cît de incompatibil ar fi procedeul de analiză a prozei, aplicat poeziei (chiar dacă în practica de pînă acum se mai foloseşte). Gîndiţi-vă cît de inapt sau de inept ar fi să aplicăm normele dramaturgiei la analiza unei nuvele ş.a.m.d. Cît despre aspiraţia mea spre puritate şi obiectivitate, aceasta pare să nu intereseze pe proiectantul maşinii. Dar, cine ştie. poate într-un viitor nu prea îndepărtat, vor fabrica şi ANABEL 2, ANABEL 3 şi aşa mai departe. în acest domeniu, ca şi în al navelor interplanetare, generaţiile se succed cu repeziciune.

Pînă atunci ANABEL 1 a fost lansat în producţie de serie (nu ştiu cît de mică) şi se găseşte la orice librărie, papetărie şi tehnometal (întrebaţi de „aparat critic”). Are căutare, textele elaborate fiind garantate, fără greşeli gramaticale şi

lacune de cultură generală (nivel bacalaureat). Se primesc şi comenzi speciale (diferenţa de cost e rezonabilă) pentru suplimentarea unor circuite de nivel universitar. Pe mine nu m-a interesat. Ridicînd nivelul argumentelor, scade nivelul polemicii.